TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

- 14.00.00 - Tibbiyot fanlari;
- 14.00.01 - Akusherlik va ginekologiya;
- 14.00.02 - Morfologiya;
- 14.00.03 - Endokrinologiya;
- 14.00.04 - Otorinolaringologiya;
- 14.00.05 - Ichki kasalliklar;
- 14.00.06 - Kardiologiya;
- 14.00.07 - Gigiena;
- 14.00.08 - Oftal'mologiya;
- 14.00.09 - Pediatriya;
- 14.00.10 - Yuqumli kasalliklar;
- 14.00.11 - Dermatologiya va venerologiya;
- 14.00.12 - Tibbiy reabilitologiya;
- 14.00.13 - Nevrologiya;
- 14.00.14 - Onkologiya;
- 14.00.15 - Patologik anatomiya;
- 14.00.16 - Normal va patologik fiziologiya;
- 14.00.17 - Farmakologiya va klinik farmakologiya;
- 14.00.18 - Psixiatriya va narkologiya;
- 14.00.19 - Klinik radiologiya;
- 14.00.20 - Tibbiy genetika;
- 14.00.21 - Stomatologiya;
- 14.00.22 - Travmatologiya va ortopediya;
- 14.00.23 - Hamshiralik ishini tashkil etish;
- 14.00.24 - Sud tibbiyoti;
- 14.00.27 - Xirurgiya;
- 14.00.28 - Neyroxirurgiya;
- 14.00.41 - Xalq tabobati;
- 14.00.35 - Bolalar xirurgiyasi;
- 14.00.34 - Yurak-qon tomir xirurgiyasi

№9-SON

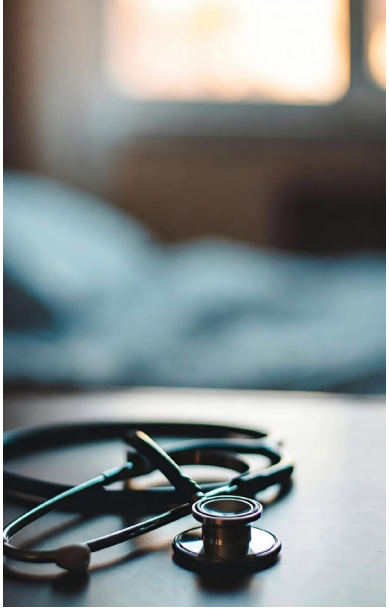
2026-yil, sentabr

tibbiyot-talimi-va-innovatsiyalari.uz

https://t.me/tibbbiyot_2100

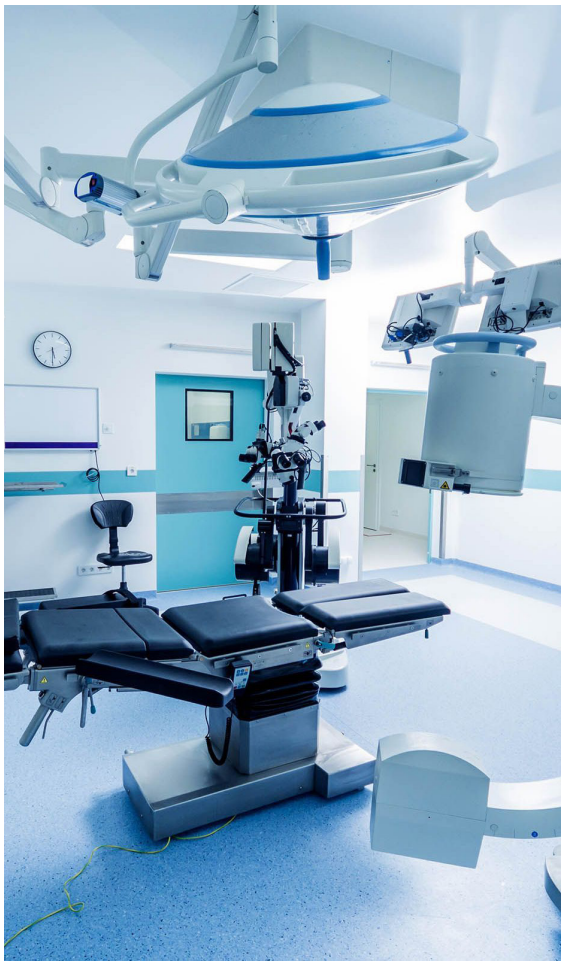
Litsenziya raqami: №745444

Tahrir hay’ati a’zolari:

BOSH MUHARRIR:
Shuhrat Baymuradov Abdujalilovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI:
Iminov Komiljon Odiljonovich
tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori

“Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali 29.04.2025-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan C-5669801 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan. Litsenziya raqami: №745444.

Tahrir hay’ati a’zolari:

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich
Texnika fanlari doktori (DSc), professor

Ishanqulov Artiqboy Eshboyevich
Biologiya fanlari doktori (DSc), professor

Otamuradov Furqat Abdukarimovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent.

Shuxrat Jumayevich Teshayev
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Oral Aminovna Ataniyazova
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Jalolova Feruza Maxamatjanovna
Tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (DSc), dotsent

Uraqov Shokir Ulashovich
tibbiyot fanlari doktori doktori (DSc)

Aripkhodjaeva Shakhzoda
resident doctor in national medical center

"TIBBIYOT TA’LIMI VA INNOVATSIYALARI"
ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA) tomonidan 2024-yil 9-oktabrdan boshlab c-5669651 raqami ostida rasmiy ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Murojaat uchun telefon:
+998 97 748 70 03
Email: @munis_sm

MUNDARIJA

TRIAMSINOLON PREPARATI YORDAMIDA YUZ VA BO‘YIN SOHASIDA JOYLASHGAN YANGI VA ESKI KELOID CHANDIQLARNI DAVOLASH SAMARADORLIGINI TAQQOSLASH 8
Boymuradov Shuhrat Abdujalilovich, G‘aybullayev Javohir G‘afurovich

SEREBROVASKULYAR KASALLIKLARDA BUYRAK SHIKASTLANISHINING ISHEMIK-GIPOKSIK MEXANIZMLARI: HIF-1α VA TGF-β1 KO‘RSATKICHLARINING YOSHGA BOG‘LIQ O‘ZGARISHLARI 16
Abdullaev Nodirbek Uroyimjonovich, Mamajonov Iqboljon Maribjonovich

RESULTS OF THE STUDY OF CERTAIN CYTOKINES IN PATIENTS WITH THYROID CANCER 23
Sulaymanov Dilshod Abdirakhimovich, Sabirov Jakhongir Ruziyevich, Yigitaliev Alisher Bakhodirovich, Sarvar Temurovich Islomov

QALQONSIMON BEZ SARATONINING KLINIK KECHUVI XUSUSIYATLARIGA BOG‘LIQ HOLDA INTERLEYKINLAR DINAMIKASINI BAHOLASH 28
Sulaymanov Dilshod Abdiraximovich, Sabirov Jakhongir Ro‘ziyevich, Yigitaliyev Alisher Baxodirovich, Sarvar Temurovich Islomov

МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ГНОЙНО-ВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ОРГАНОВ РЕПРОДУКТИВНОЙ СИСТЕМЫ ЖЕНЩИН 34
Фозилбеков Рузикул Анаркулович

DISCRIMINATIVE PERFORMANCE OF HEMATOLOGICAL PARAMETERS FOR IDENTIFYING B-THALASSEMIA CARRIERS: A SECONDARY ANALYSIS OF AN OPEN-ACCESS SCREENING DATASET 47
Alimov Farruh Shuhrat ugli

NEUROLOGICAL COMPLICATIONS ASSOCIATED WITH EPIDURAL ANESTHESIA IN OBSTETRIC PATIENTS: A CLINICAL-STATISTICAL ANALYSIS 52
Ikromova Mufazzal Abdurashidovna, Yakubova Marxamat Mirakramovna

PROSTATA BEZI SARATONI DAVOLANGANIDAN KEYIN URODINAMIK TEST NATIJALARINING TAHLILI 58
Haqqulov Erkin Bekmirzayevich, Alimov Jaloliddin Usmonxon o‘g‘li, Rahmatullayev Akmaljon Ortig‘ali o‘g‘li, Sabirov Akmaljon Alijon o‘g‘li

КОЛИЧЕСТВЕННАЯ 3D-КАТЕГОРИЗАЦИЯ ПЕРЕЛОМОВ МЫЩЕЛКОВОГО ОТРОСТКА НИЖНЕЙ ЧЕЛЮСТИ: МОРФОМЕТРИЧЕСКИ-РОТАЦИОННО-ДИСЛОКАЦИОННЫЙ ПОДХОД К ОЦЕНКЕ ТЯЖЕСТИ И ВЫБОРУ ЛЕЧЕБНОЙ ТАКТИКИ 63
Мусаев Шамшодбек Шухратович, Шомуродов Кахрамон Эркинович, Мухиддинов Шахризод Мухиддин угли

MECHANISM-DEPENDENT KINETICS OF BONE REMODELING AND INFLAMMATORY MARKERS AFTER COMBINED MAXILLOFACIAL TRAUMA 69
Khatamov Ulugbek Altibayevich

BACHADON MIOMASINING TURLI TOPIK VARIANTLARI MAVJUD AYOLLARDA EXOGRAFIK TADQIQOT NATIJALARI 75
Muxitdinova Mexriniso Yorkibekovna, Shokirova Sadoqatxon Muxammatsoliyevna

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРОФИЛАКТИЧЕСКИХ МЕРОПРИЯТИЙ ПРИ НОРМОТЕНЗИВНОЙ ГЛАУКОМЕ 81
Газизова Лилия Комиловна

КЛИНИЧЕСКИ ЗНАЧИМАЯ РЕКЛАССИФИКАЦИЯ ФЕНОТИПА ХРОНИЧЕСКОЙ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТИ ПОСЛЕ КАРДИО-МРТ: ОСОБОЕ ЗНАЧЕНИЕ ПРИ ПОСТИНФАРКТНОМ КАРДИОСКЛЕРОЗЕ 84
Таирова Мадина

СКРЫТОЕ РУБЦОВО-ФИБРОЗНОЕ ПОРАЖЕНИЕ МИОКАРДА У ПАЦИЕНТОВ С ХРОНИЧЕСКОЙ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ: ДОБАВОЧНАЯ ДИАГНОСТИЧЕСКАЯ ЦЕННОСТЬ КАРДИО-МРТ 89
Ходжибекова Юлдуз Маратовна

СЫВОРОТОЧНЫЕ РОСТОВЫЕ ФАКТОРЫ И ПРОВОСПАЛИТЕЛЬНЫЕ ЦИТОКИНЫ КАК МАРКЕРЫ ПРОГРЕССИРОВАНИЯ ПЛАЦЕНТАРНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТИ У БЕРЕМЕННЫХ ЖЕНЩИН 96
Джураева Дилдора Мухитдиновна, Умирова Мухаббат Абдусатторовна

ОСНОВНЫЕ БИОХИМИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ КРОВИ У ДЕТЕЙ 101
Сарварова Лейла Биналиевна

ДИССОЦИАЦИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОГО ОТВЕТА И КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НА ФОНЕ КАРДИОРЕАБИЛИТАЦИИ У ПАЦИЕНТОВ С ХРОНИЧЕСКОЙ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ, ОЖИРЕНИЕМ И МЕТАБОЛИЧЕСКИМ СИНДРОМОМ 105
Ташкенбаева Наргиза Фархадовна, Курбанов Равшанбек Давлетович

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СКРИНИНГА СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТОГО РИСКА НА ОСНОВЕ ОЦЕНКИ ARCUS SENILIS В ПЕРВИЧНОМ ЗВЕНЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ 112
Ганиева Мафтуна Ракибаевна

OYOQ VENOZ TROFIK YARALARINI KOMPLEKS DAVOLASHNI KLINIK-MORFOLOGIK ASOSLASH: MUAMMONING ZAMONAVIY HOLATI, HAL ETILMAGAN MASALALAR VA ISTIQBOLLARI 117
Hamroyev Xudoyshukur Nutfilloyevich

GENERALIZATSIYALASHGAN EPILEPSIYADA KLINIK, NEYROPSIXOLOGIK VA NEYROTROFIK KO‘RSATKICHLAR ASOSIDA INTEGRAL BAHOLASH MODELINI ISHLAB CHIQISHGA DASTLABKI YONDASHUV 123
Fayziyeva Ra’nogul Hoji qizi, Azizova Ra’no Bahodirovna

TIZZA BO‘G‘IMINING YIRINGLI OSTEOARTRITIDA KLINIK-LABORATOR VA INSTRUMENTAL KO‘RSATKICHLAR ASOSIDA INDIVIDUAL DAVOLASH TAKTIKASINI TANLASH 128
Shoimov Shomurod Eshpo‘lat o‘g‘li

MULTIDIMENSIONAL EFFECTS OF PSYCHOMOTOR REHABILITATION AFTER ISCHEMIC STROKE: A CONTROLLED STUDY OF MOTOR, FUNCTIONAL, BALANCE, AND EMOTIONAL RECOVERY 134
Maftuna Baxtiyor qizi Ibodulloyeva, Zarifboy R. Ibodullayev

КЛИНИКО-СТОМАТОЛОГИЧЕСКАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СОСТОЯНИЯ ТВЁРДЫХ ТКАНЕЙ ЗУБОВ У ЛИЦ С РАЗЛИЧНЫМ УРОВНЕМ ЭЛЕКТРОМАГНИТНОЙ ЭКСПОЗИЦИИ 145
Шукурова Умида Абдурасуловна, Хатамова Шахло Алтибаевна

TISH RIVOJLANISHINING GISTOLOGIK BOSQICHLARI: ODONTOGENEZ JARAYONIDA HUJAYRAVIY DIFFERENSIALLANISH VA EPITELIAL-MEZENXIMAL O‘ZARO TA’SIRLAR 154
Saidov Quvonchbek Komil o‘g‘li, Bazarova Gulnora Rustamovna

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РАЗРАБОТКЕ ПЕРЦЕНТИЛЬНЫХ КРИВЫХ ФИЗИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ: ОПЫТ РАЗНЫХ СТРАН И ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ УЗБЕКИСТАНА 162
Алимова Насиба Усмановна, Гилязетдинов Камиль Наильевич, Тиллаева Дилфуза Толиповна

HAVONI IFLOSLANTIRUVCHI MODDALARNING SURUNKALI TA’SIRI NATIJASIDA NASLNING NAFAS YO‘LLARI DEVORIDAGI LIMFOID TO‘QIMALARNING TUG‘RUQDAN KEYINGI RIVOJLANISHIGA TA’SIRINI IMMUNOGISTOKIMYOVIY BAHOLASH USULI 169
Azizova Feruza Xusanovna, To‘laboyev Sunnatulla Olimjon o‘g‘li, Saloydinov Azmiddin Shariddin o‘g‘li, Ergasheva Feruza Davlatmirzayevna

PROFILAKTIKA VA GIGIYENA 174
Saidov Quvonchbek Komil o‘g‘li, Bazarova Gulnora Rustamovna

“ONANING HAVONI IFLOSLANTIRUVCHI MODDALARGA SURUNKALI TA’SIRLANISHI SHAROITIDA NASL JIGARINING POSTNATAL RIVOJLANISHI VA DIFFERENSIALLANISHINING XUSUSIYATLARINI IMMUNOGISTOKIMYOVIY BAHOLASH USULI” 181
Azizova Feruza Xusanovna, Abdusalomov G‘ayrat Abdusalomovich, Mamasidikov Soatjon Sodikovich, Xasanov Qobil Xakimovich

РОЛЬ ВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ПРОЦЕССОВ РЕПРОДУКТИВНОЙ СИСТЕМЫ В СТРУКТУРЕ ПСИХОСОМАТИКИ ЖЕНЩИН 185
Фозилбеков Рузикул Анаркулович

СВЯЗЬ ПОКАЗАТЕЛЕЙ РН СЛЮНЫ И СОСТОЯНИЯ ПАРОДОНТА У ПАЦИЕНТОВ С ГАСТРОЭЗОФАГЕАЛЬНОЙ РЕФЛЮКСНОЙ БОЛЕЗНЬЮ 198
Шокирова Хуринисо Абдумавлон кизи

КЛИНИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТЬ ХРОНИЧЕСКОЙ СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТИ С СОХРАНЕННОЙ ФРАКЦИЕЙ ВЫБРОСА У ПАЦИЕНТОВ С ХРОНИЧЕСКОЙ ОБСТРУКТИВНОЙ БОЛЕЗНЬЮ СИСТЕМА ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ОСТРЫМ КОРОНАРНЫМ СИНДРОМОМ 203
Маджидова Гулбахор Толибовна, Намозов Умид Тургун угли

MIASTENIYA GRAVISDA MIKRONUTRIENTLAR VA MIKROELEMENTLAR DISREGULYATSIYASI: KLINIK DALILLAR, BIOLOGIK ASOSLAR VA TADQIQOTDAGI BO‘SHLIQLAR 210
Shukrulloyeva Nodirabegim Akbarovna

СИСТЕМА ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ОСТРЫМ КОРОНАРНЫМ СИНДРОМОМ 215
Маджидова Гулбахор Толибовна, Холикулова Мафтуна Маликовна

TO‘QIMACHILIK SANOATI AYOL XODIMALARIDA SURUNKALI TARQOQ PARODONTIT RIVOJLANISHINING XAVF OMILLARI VA DAVOLASH SAMARADORLIGINI OPTIMALLASHTIRISH ASOSLARI 226
Odinaxon Umarova Nu’monovna, Ahmedov Abdumutalib Yo‘ldoshevich

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ ПОВРЕЖДЕНИЙ КОЛЕННОГО СУСТАВА У ФУТБОЛИСТОВ В СПОРТИВНОЙ МЕДИЦИНЕ 232
Анваров Абдуманнон Абдурахмонович, Ким Ольга Анатольевна, Ким Вероника Александровна

XAVF OMILLARI ASOSIDA GLAUKOMANI ERTA ANIQLASH SKRININGI VA PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 236
Ermatova Bekzoda Oybek qizi

XAVF OMILLARI ASOSIDA GLAUKOMANI ERTA ANIQLASH SKRININGI VA PROFILAKTIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

Ermatova Bekzoda Oybek qizi
Farg‘ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

Annotatsiya: Glaukoma ko‘ruv nervining progressiv zararlanishi va ko‘rish maydonining buzilishi bilan kechuvchi surunkali oftalmologik kasalliklardan biridir. Kasallikning dastlabki bosqichlarida klinik belgilar kam yoki umuman sezilmasligi uning erta aniqlanishini qiyinlashtiradi. Ushbu maqolada glaukomaning rivojlanishi bilan bog‘liq asosiy xavf omillari va ularni kompleks baholash asosida maqsadli skriningni tashkil etish masalalari yoritilgan. Yosh, irsiy moyillik, ko‘z ichi bosimi, qandli diabet, arterial gipertenziya, miopiya va boshqa oftalmologik omillarning ahamiyati tahlil qilingan. Xavf omillariga asoslangan yondashuv orqali yuqori xavf guruhlarini aniqlash, ularni maqsadli oftalmologik tekshiruvga yo‘naltirish va profilaktik kuzatuvni takomillashtirish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Maqolada birlamchi tibbiy-sanitariya yordam bosqichidan boshlab glaukomani erta aniqlashga qaratilgan amaliy algoritm taklif etiladi.

Kalit so‘zlar: glaukoma, xavf omillari, skrining, profilaktika, erta tashxislash, ko‘z ichi bosimi, miopiya, qandli diabet, arterial gipertenziya, oftalmologik tekshiruv.

Abstract: Glaucoma is a chronic ophthalmic disease characterized by progressive damage to the optic nerve and visual field impairment. The disease may remain asymptomatic or minimally symptomatic during its early stages, making timely detection difficult. This article examines the major risk factors associated with glaucoma and the possibilities of targeted screening based on their comprehensive assessment. The importance of age, family history, intraocular pressure, diabetes mellitus, arterial hypertension, myopia and other ophthalmic factors is considered. A risk-based approach involving identification of high-risk groups, targeted ophthalmological examination and preventive follow-up is discussed. A practical algorithm for early glaucoma detection at the primary health-care level is proposed.

Key words: glaucoma, risk factors, screening, prevention, early diagnosis, intraocular pressure, myopia, diabetes mellitus, arterial hypertension, ophthalmological examination.

Аннотация: Глаукома является хроническим офтальмологическим заболеванием, сопровождающимся прогрессирующим поражением зрительного нерва и нарушением поля зрения. На ранних стадиях заболевание может протекать малосимптомно или бессимптомно, что затрудняет его своевременное выявление. В статье рассмотрены основные факторы риска развития глаукомы и возможности организации целевого скрининга на основе их комплексной оценки. Проанализировано значение возраста, наследственной предрасположенности, внутриглазного давления, сахарного диабета, артериальной гипертензии, миопии и других офтальмологических факторов. Рассмотрен подход, предусматривающий выявление групп высокого риска, их целевое офтальмологическое обследование и последующее профилактическое наблюдение. Предложен практический алгоритм раннего выявления глаукомы на уровне первичной медико-санитарной помощи.

Ключевые слова: глаукома, факторы риска, скрининг, профилактика, ранняя диагностика, внутриглазное давление, миопия, сахарный диабет, артериальная гипертензия, офтальмологическое обследование.

KIRISH

Glaukoma ko‘ruv nervining progressiv zararlanishi va ko‘rish maydonining buzilishi bilan kechuvchi surunkali oftalmologik kasalliklardan biri hisoblanadi. Kasallikning dastlabki bosqichlarida klinik belgilar kam yoki umuman sezilmasligi sababli bemorlar ko‘pincha tibbiy yordamga kech murojaat qilishlari mumkin. Glaukomaning tibbiy-ijtimoiy ahamiyati uning uzoq vaqt davomida yashirin kechishi, progressiv xususiyati va rivojlangan bosqichlarda ko‘rish funksiyasining qayta tiklanmasligi bilan bog‘liq. Shu sababli glaukomani faqat kasallik aniqlangandan keyin davolash bilan cheklanib qolmasdan, uning rivojlanish xavfini oldindan baholash,

xavf guruhlarini shakllantirish va maqsadli skriningni tashkil etish muhimdir. Profilaktik tibbiyot nuqtayi nazaridan barcha aholini bir xil hajmda tekshirishdan ko‘ra, glaukoma rivojlanish ehtimoli yuqori bo‘lgan shaxslarni aniqlash va ularga yo‘naltirilgan skrining tadbirlarini tashkil etish alohida amaliy ahamiyatga ega.

Glaukoma xavfi yoshning ortishi, irsiy moyillik, ko‘z ichi bosimining oshishi, arterial gipertenziya, qandli diabet, miopiya va boshqa klinik hamda oftalmologik omillar bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan, xavf omillarini kompleks baholash asosida glaukomani erta aniqlash va profilaktikasini takomillashtirish zamonaviy oftalmologiya hamda profilaktik tibbiyotning dolzarb yo‘nalishlaridan biridir. Aholi orasida glaukoma rivojlanishi bilan bog‘liq asosiy xavf omillarini aniqlash, xavf guruhlarini shakllantirish hamda glaukomani erta aniqlashga qaratilgan profilaktik skrining tizimini takomillashtirish. aholi orasida glaukoma va unga bog‘liq xavf omillarining tarqalishini o‘rganish; glaukoma rivojlanishi bilan bog‘liq asosiy demografik, klinik va metabolik omillarni aniqlash; yosh, irsiy moyillik, arterial gipertenziya, qandli diabet, miopiya va boshqa omillarning glaukoma xavfi bilan bog‘liqligini baholash; xavf omillarining kombinatsiyasi asosida yuqori xavf guruhlarini shakllantirish; birlamchi tibbiy-sanitariya yordam bosqichida glaukomani erta aniqlash imkoniyatlarini o‘rganish; xavf guruhlarida skrining tekshiruvlarining samaradorligini baholash; glaukoma xavfi yuqori bo‘lgan shaxslarni oftalmologik tekshiruvga yo‘naltirish algoritmini ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Glaukoma ko‘ruv nervining progressiv zararlanishi, retinaning nerv tolalari qatlamining yupqalashishi va xarakterli ko‘rish maydoni nuqsonlari bilan tavsiflanadi. Kasallikning muhim xususiyatlaridan biri dastlabki bosqichlarda kam simptomli yoki simptomsiz kechishidir. Adabiyotlar tahliliga ko‘ra, glaukoma yoshi katta aholi orasida ko‘proq uchraydi. Aholining qarib borishi bilan glaukoma bilan bog‘liq tibbiy yuklamaning ortishi masalasi ham dolzarb bo‘lib qolmoqda. Klinik jihatdan glaukomaning birlamchi ochiq burchakli, yopiq burchakli, normal ko‘z ichi bosimli glaukoma, ikkilamchi, tug‘ma va bolalik davridagi shakllari ajratiladi. Skrining nuqtayi nazaridan katta yoshdagi aholida uchraydigan birlamchi glaukomalar alohida ahamiyatga ega. Glaukomani aniqlash faqat ko‘z ichi bosimini o‘lchash bilan chegaralanmasligi kerak. Ko‘z ichi bosimi muhim ko‘rsatkich bo‘lsa-da, ayrim bemorlarda bosim odatdagi chegaralarda bo‘lishiga qaramay, glaukomatoz o‘zgarishlar rivojlanishi mumkin. Shuning uchun kompleks oftalmologik baholash zarur.

Glaukoma rivojlanishining asosiy xavf omillari demografik, irsiy, oftalmologik va tizimli guruhlarga ajratilishi mumkin. Yosh va irsiy moyillik o‘zgartirib bo‘lmaydigan omillar qatoriga kiradi. Ko‘z ichi bosimi, miopiya, arterial gipertenziya, qandli diabet va ayrim boshqa holatlar esa xavf bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Oilaviy anamnezni aniqlash birlamchi tibbiy yordam sharoitida qo‘llash uchun qulay skrining elementi hisoblanadi. Bemorning ota-onasi, aka-uka yoki opa-singillarida glaukoma mavjudligi haqidagi ma’lumot xavfni baholashda hisobga olinishi mumkin. Ko‘z ichi bosimining oshishi glaukoma rivojlanishi va uning progressiyasi uchun muhim omillardan biri bo‘lib, tonometriya glaukomani tekshirishning muhim usullaridan hisoblanadi. Shu bilan birga, ko‘z ichi bosimi boshqa klinik va oftalmologik ko‘rsatkichlar bilan birgalikda baholanishi kerak.

Qandli diabetga ega shaxslar ham oftalmologik nazorat nuqtayi nazaridan alohida e’tibor talab qiladi. Arterial gipertenziya va qon-tomir omillarining glaukoma bilan munosabati esa murakkab bo‘lib, ushbu bog‘liqlikni statistik tadqiqotlar asosida baholash maqsadga muvofiq. Miopiyaning ayrim darajalari va shakllari glaukoma xavfining oshishi bilan bog‘langan. Bundan tashqari, ko‘zning anatomik xususiyatlari, avvalgi ko‘z kasalliklari va ko‘z jarohatlari ham hisobga olinishi mumkin.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot kuzatuv-analitik va prospektiv yo‘nalishda tashkil etilishi rejalashtirilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi aholi orasida glaukoma rivojlanishi bilan bog‘liq xavf omillarini aniqlash, ularning kombinatsiyasini baholash va xavf guruhlariga asoslangan erta skrining hamda profilaktika algoritmini ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot bir necha bosqichda amalga oshirilishi rejalashtiriladi: 1) adabiyotlarni o‘rganish; 2) dastlabki skrining va xavf omillarini aniqlash; 3) oftalmologik tekshiruv; 4) xavf guruhlarini shakllantirish; 5) profilaktik kuzatuv; 6) statistik tahlil; 7) takomillashtirilgan skrining va profilaktika modelini ishlab chiqish. Tadqiqot obyekti — glaukoma rivojlanish xavfi mavjud bo‘lgan aholi hamda glaukoma aniqlangan bemorlar.

Tadqiqot predmeti — glaukoma bilan bog‘liq demografik, irsiy, klinik, metabolik va oftalmologik xavf omillari, skrining tekshiruvlari natijalari hamda profilaktik kuzatuv samaradorligi. Tadqiqotda epidemiologik, klinik, oftalmologik, statistik, sotsiologik/survey, qiyosiy tahlil va xavf darajasini stratifikatsiya qilish usullaridan foydalanish rejalashtirilgan. Oftalmologik tekshiruvlar doirasida ko‘rish o‘tkirligini aniqlash, ko‘z ichi bosimini o‘lchash, ko‘z tubini tekshirish, ko‘ruv nervi diski holatini baholash, ko‘rish maydonini tekshirish hamda mavjud klinik imkoniyatga qarab optik koherent tomografiyadan foydalanish ko‘zda tutilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mavjud adabiyotlar tahlili glaukomaning rivojlanishi birgina omil bilan belgilanmasligini ko‘rsatadi. Yosh, irsiy anamnez, ko‘z ichi bosimi, refraksiya xususiyatlari va tizimli kasalliklar kabi omillar birgalikda baholanishi mumkin. Glaukomani erta aniqlashda tonometriya, oftalmoskopiya, perimetriya va optik koherent tomografiya kabi tekshiruv usullari muhim o‘rin tutadi. Ko‘rish o‘tkirligi umumiy oftalmologik baholashning bir qismi bo‘lsa, tonometriya ko‘z ichi bosimini aniqlash, oftalmoskopiya ko‘ruv nervi diskining holatini baholash, perimetriya esa ko‘rish maydonidagi o‘zgarishlarni aniqlash imkonini beradi. Barcha diagnostik tekshiruvlarni butun aholi uchun bir xil hajmda o‘tkazish tashkiliy va iqtisodiy jihatdan murakkab bo‘lishi mumkin. Shu sababli xavf omillariga asoslangan maqsadli skrining yondashuvi tadqiqotning asosiy yo‘nalishi sifatida tanlangan.

Tadqiqot doirasida ishtirokchilarni xavf darajasiga ko‘ra shartli ravishda uch guruhga ajratish rejalashtiriladi: past xavf guruhi — muhim xavf omillari aniqlanmagan shaxslar; o‘rta xavf guruhi — bir yoki bir nechta xavf omili mavjud shaxslar; yuqori xavf guruhi — bir nechta xavf omili kombinatsiyasi mavjud va/yoki oftalmologik tekshiruvda shubhali o‘zgarishlar aniqlangan shaxslar. Aniq xavf ballari va chegara qiymatlari real tadqiqot ma’lumotlari statistik tahlil qilingandan keyin ishlab chiqilishi ko‘zda tutilgan. Tadqiqotning asosiy natija ko‘rsatkichi sifatida xavf omillari mavjud bo‘lgan shaxslar orasida glaukoma yoki glaukomaga shubhali holatlarning aniqlanish darajasi belgilangan. Qo‘shimcha ko‘rsatkichlarga xavf omillarining tarqalishi, ularning soni va kombinatsiyasi, ko‘z ichi bosimi, ko‘ruv nervi holati hamda ko‘rish maydonidagi o‘zgarishlar kiritiladi. Statistik tahlilda absolyut son, foiz, o‘rtacha qiymat, standart og‘ish, 95% ishonch oralig‘i, χ^2 testi, parametrik yoki parametrik bo‘lmagan testlar, korrelyatsion tahlil, odds ratio va logistik regressiyadan foydalanish rejalashtirilgan.

Tadqiqotning asosiy amaliy modeli quyidagi ketma-ketlikka asoslanadi: Aholi → xavf omillarini aniqlash → xavf guruhini shakllantirish → maqsadli oftalmologik skrining → shubhali holatlarni aniqlash → chuqurlashtirilgan diagnostika → kuzatuv va profilaktika. glaukoma bilan bog‘liq asosiy xavf omillarini kompleks baholash; xavf omillarining alohida va kombinatsiyalangan ta’sirini o‘rganish; glaukoma rivojlanish xavfi yuqori bo‘lgan shaxslarni ajratish mezonlarini taklif qilish; xavf darajasiga asoslangan skrining yondashuvini ishlab chiqish; birlamchi tibbiy-sanitariya yordam bosqichida glaukomani erta aniqlash algoritmini taklif qilish; skrining natijasida aniqlangan xavf guruhlarini oftalmologik kuzatuvga yo‘naltirish tizimini takomillashtirish; glaukomani oldini olishga qaratilgan profilaktik tadbirlar majmuasini ishlab chiqish.

XULOSA

Glaukoma ko‘rish funksiyasining qaytarilmas buzilishiga olib kelishi mumkin bo‘lgan surunkali oftalmologik kasalliklardan biridir. Uning dastlabki bosqichlarida simptomlarning kamligi erta aniqlash masalasini dolzarb qiladi. Glaukomani nazorat qilishda xavf omillarini aniqlash, xavf guruhlarini shakllantirish va maqsadli skriningni tashkil etish muhim yo‘nalish hisoblanadi. Yosh, irsiy anamnez, arterial gipertenziya, qandli diabet, miopiya, ko‘z ichi bosimi va boshqa klinik hamda oftalmologik omillarni kompleks baholash xavfi yuqori bo‘lgan shaxslarni aniqlashga xizmat qilishi mumkin.

Birlamchi tibbiy-sanitariya yordam bosqichida qisqa anketa orqali xavf omillarini aniqlash, keyinchalik xavf guruhlarini oftalmologik tekshiruvga yo‘naltirish va profilaktik kuzatuvni tashkil etish taklif qilinadi. Birlamchi tibbiy yordam muassasalarida glaukoma xavf omillarini aniqlash uchun qisqa anketa joriy etish. Xavf omillari mavjud shaxslarni maqsadli oftalmologik skriningga yo‘naltirish. Glaukoma xavfi yuqori bo‘lgan shaxslar uchun individual profilaktik kuzatuv rejasini ishlab chiqish. Arterial gipertenziya va qandli diabet kabi surunkali kasalliklarga ega bemorlarda ko‘z salomatligiga e’tiborni kuchaytirish. Oilaviy anamnezida glaukoma mavjud shaxslarni profilaktik oftalmologik nazoratga jalb qilish. Aholiga glaukomaning dastlabki bosqichlarida belgilar kam bo‘lishi va muntazam oftalmologik tekshiruvning ahamiyati haqida tushuntirish ishlarini olib borish. Birlamchi tibbiy yordam va oftalmologik xizmat o‘rtasida xavf guruhlarini yo‘naltirish hamda qayta kuzatish tizimini takomillashtirish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. World Health Organization (WHO). Ko‘rish buzilishlari va ko‘z kasalliklari bo‘yicha materiallar.
2. European Glaucoma Society. Glaukoma diagnostikasi va davolash bo‘yicha qo‘llanmalar.
3. American Academy of Ophthalmology. Primary Open-Angle Glaucoma bo‘yicha tavsiyalar.
4. International Council of Ophthalmology. Glaukoma bo‘yicha klinik tavsiyalar.
5. PubMed/Medline bazasidagi glaukoma epidemiologiyasi va xavf omillariga oid ilmiy tadqiqotlar.
6. Scopus bazasidagi glaukoma epidemiologiyasi, xavf omillari va skriningga oid ilmiy maqolalar.

TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

2026. № 9

Muharrir: Sherzod Qurbonov

Mas’ul kotib: Surmaniso Mirzaliyeva

Dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @munis_sm
Tel.: 97 748 70 03

Google scholar

PubMed MEDLINE
NIH U.S. National Library of Medicine National Institutes of Health
Advancing Health Through Knowledge